

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๒๐๕/ ๕๑๑๓

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กท ๑๐๓๐๐

๑๐ กรกฎาคม ๒๕๕๑

เรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

เรียน ประธานกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ปกปิด ด่วนที่สุด ที่ กษ ๐๓๑๒.๒/๓๑๓
ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๑

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ที่ นร ๐๑๐๘.๓๒/๕๔๒๘
ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๑

ตามที่ได้เสนอเรื่อง การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ ไปเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา
ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง (นายอานวย ปะติเส) กรรมการและ
เลขานุการคณะกรรมการประสานงานการติดตามการแก้ไขปัญหาคสนจนได้เสนอเรื่อง กัดค้านการทบทวน
มติคณะรัฐมนตรีวันที่ ๑๗ และ ๒๕ เมษายน ๒๕๕๐ มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาด้วย ความละเอียดปรากฏ
ตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ลงมติว่า

๑. เห็นชอบหลักการ มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหาคสนในพื้นที่ป่าไม้ และให้
ดำเนินการต่อไปได้ ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ

๒. ให้กรมป่าไม้รับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีไปพิจารณา ดังนี้

- ๒.๑ ปัญหาที่เกิดข้อพิพาทกับราษฎรสาเหตุหนึ่งเนื่องจากไม่มีแนวเขตป่าไม้ที่ชัดเจน
กรมป่าไม้ควรจัดทำแนวเขตให้ชัดเจน เพื่อสะดวกในการพิสูจน์และป้องกันการรุกรานโดยไม่มีเจตนา
- ๒.๒ พื้นที่บางแห่งอยู่ภายใต้กฎหมายหลายฉบับ พื้นที่บางแห่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ
ดูแลหลายหน่วย เช่น พื้นที่บางแห่งเป็นทั้งป่าไม้และที่สงวนหวงห้ามของทางราชการทหาร พื้นที่บางแห่ง
เป็นทั้งป่าไม้และที่ราชพัสดุ พื้นที่บางแห่งเป็นป่าไม้และที่สาธารณประโยชน์ เป็นต้น กรมป่าไม้ควรประสานกับ
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อตรวจสอบและดำเนินการจำแนกแยกแยะให้ชัดเจน เช่น พื้นที่บริเวณจังหวัดกาญจนบุรี
จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดนครราชสีมา เป็นต้น

/๒.๓ พื้นที่ ...

แผนผังแสดงมาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ (ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและป่าอนุรักษ์ตามมติ ค.ร.ม.)

2. ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติ ค.ร.ม. *

ส่วนราชการพัฒนาพื้นที่สูง
- พัฒนาเฉพาะความต้องการพื้นฐานในการดำรงชีพ

ราษฎร

อนุญาตให้อยู่อาศัย/ทำกินที่เดิม
- อยู่ก่อน วันสงวนหวงห้าม เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย ครั้งแรก
- ไม่เป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ

ดำเนินการ

- ทำขอบเขตพื้นที่
- ห้ามขยาย
- รับรองสิทธิที่ดิน

ไม่อนุญาตให้อยู่อาศัย/ทำกินที่เดิม

อยู่ก่อน วันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก แต่เป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ

ดำเนินการ

- ช่วยเหลือให้มีที่อาศัย/ทำกินแห่งใหม่ หรือ ย้ายออกจากบริเวณนั้นไปอยู่ในที่เหมาะสม
- สนับสนุนสาธารณูปโภค
- พัฒนาคุณภาพชีวิต, ยาชีพ
- รับรองสิทธิที่ดิน
- บริเวณย้ายออกให้ปลูกฟื้นฟูป่า

อยู่ยั้งยืนยง สงวนหวงห้าม เป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมาย ครั้งแรก

ดำเนินการ

1. - ย้ายออกจากป่าอนุรักษ์ ไปอยู่ในพื้นที่รองรับ
 - สนับสนุนสาธารณูปโภค
 - พัฒนาคุณภาพชีวิต, ยาชีพ
 - รับรองสิทธิที่ดิน
 - บริเวณย้ายออกให้ปลูกฟื้นฟูป่า
2. - หากย้ายไม่ได้ทันที ให้ควบคุมพื้นที่ก่อน, แล้วจัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกิน

* หมายเหตุ

1. ยินยอมไม่เข้าไปปฏิบัติที่ดิน
2. สำรวจพื้นที่ที่ครอบครอง, ชื่นชอบเป็นอยู่ครอบครอง,
3. การตรวจสอบพิสูจน์ผู้ใช้
4. ภาพถ่ายทางอากาศร่วมกับ พยานหลักฐานอื่นๆ
4. กำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่

๒.๓ สาเหตุการตัดไม้ทำลายป่าประการหนึ่งเนื่องจากการอนุญาตให้ทำไม้ได้น้ำ เช่น ในบริเวณอ่างเก็บน้ำ หรือเขื่อนต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดโอกาสที่จะตัดไม้บริเวณอ้อมมาสวมแทน กรมป่าไม้ควรระงับการอนุญาตทำไม้ดังกล่าว

๒.๔ กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเกี่ยวกับการปลูกป่าในพื้นที่ที่องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) เข้าจากกรมป่าไม้ว่า ปลูกป่าทับที่ของราษฎร กรมป่าไม้ควรประสานกับ อ.อ.ป. ให้ระงับการปลูกป่าในพื้นที่ที่มีข้อพิพาทไว้ก่อนจนกว่าจะได้ข้อยุติ และหากพิสูจน์ได้ว่า อ.อ.ป. ปลูกป่าทับที่ราษฎรจริงควรมีหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนว่าไม้ที่ได้ปลูกไปแล้วจะดำเนินการอย่างไร

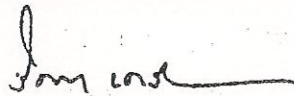
๒.๕ ในพื้นที่เขตอนุรักษ์ที่มีราษฎรครอบครองอยู่ ราษฎรมักจะร้องขอให้ทางราชการ จัดสาธารณูปโภคพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้ กรมป่าไม้ควรพิจารณาด้วยความรอบคอบว่า การจัดสาธารณูปโภคพื้นฐานหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในพื้นที่นั้น ๆ สมควรหรือไม่ และจะเป็นการ บัญญัติให้เกิดการบุกรุกหรือตัดไม้ทำลายป่าเพิ่มขึ้นหรือไม่

๓. ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ป่าไม้ในภาคเหนือ คือ การบุกรุก แผลว้างและเผาป่า ซึ่งทำให้ที่ดินบริเวณนั้นเสื่อมโทรมและต้องใช้เวลาอันยาวนานในการฟื้นฟู และปัญหาการทำไร่เลื่อนลอย ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ได้มีคำสั่งกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ที่ ๑๓๕/๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๑ เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันการบุกรุกและแผลว้างป่า ขึ้นมากำกับดูแล ติดตาม ป้องกันแล้ว แต่ขณะนี้ปรากฏว่าผู้บุกรุก แผลว้างและทำลายป่าส่วนหนึ่ง เป็นผู้อพยพมาจากประเทศใกล้เคียง หรือลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย จึงมอบให้กระทรวง เกษตรและสหกรณ์รับไปประสานกับคณะกรรมการ ฯ และสำนักงานสภาพัฒนาการแห่งชาติพิจารณาหามาตรการและดำเนินการ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวต่อไปด้วย

ทั้งนี้ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้ยกเลิกชั้นความลับ ตั้งแต่วันที่คณะรัฐมนตรีมีมติแล้ว ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน ๒๕๓๕

จึงเรียนยืนยันมา ได้แจ้งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องตามบัญชีแนบท้ายทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายวิษณุ เครืองาม)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

สำนักบริหารการประชุมคณะรัฐมนตรี

โทร. ๒๕๒๒๖๖

โทรสาร ๒๕๑๐๖๒๗

เอกสารประกอบการพิจารณา

ตามมติคณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ ครั้งที่ 3/2541 เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน 2541

เรื่อง

การแก้ไขปัญหาที่ดินในพื้นที่ป่าไม้

หลักการ

1. เพื่อเป็นการสงวนคุ้มครองป้องกันพื้นที่ป่าไม้ของชาติที่เหลืออยู่ไว้ให้ได้ จึงกำหนด
มาตรการและแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่ป่าไม้ เป็น 2 ด้าน คือ

1.1 ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ โดยจำแนกเป็นพื้นที่ 3 ประเภท^{17/} คือ

1.1.1 ป่าสงวนแห่งชาติ^{27/}

- (1) พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ
- (2) พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม

1.1.2 ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี (พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1,
ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)^{37/}

1.1.3 พื้นที่อื่นๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้^{47/}

1.2 ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่นๆ

^{17/} เดิมมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 กำหนดไว้ 5 ประเภท คือ ป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรี ป่าสงวนแห่งชาติ
ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และ
ป่าอนุรักษ์พื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1, ชั้น 2 พื้นที่อื่นๆ เช่น พื้นที่สวนป่า ขอปรับปรุงใหม่เป็น 3 ประเภท โดยระบุชื่อและจัดใหม่
ให้ถูกต้องตามประเภท ตัดป่าไม้ถาวรตามมติคณะรัฐมนตรีออก เนื่องจากมีการปฏิบัติอยู่แล้วโดยกรมพัฒนาที่ดิน
^{27/} กำหนดใหม่โดยแบ่งพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติออกเป็นสองส่วนตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้
ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติ ค.ร.ม. เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งแบ่งออกเป็นพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อ
การเกษตร พื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ และพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (ประกอบด้วย พื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและ
มติ ค.ร.ม. กับพื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม)

^{37/} มติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 กำหนดไว้ไม่ชัดเจน จึงกำหนดใหม่ให้เขตพื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และ
เขตอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งมีมติคณะรัฐมนตรีกำหนดการจัดการเฉพาะพื้นที่ เป็นประเภทป่าอนุรักษ์ตาม
มติคณะรัฐมนตรี รวมไว้กับกลุ่มป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย สอดคล้องกับมติ ค.ร.ม. 10 และ 17 มีนาคม 2535

^{47/} ปรับปรุงถ้อยคำ เพื่อให้มีขอบเขตครอบคลุมยิ่งขึ้น

2. ให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี ที่มีข้อความ ขัด หรือแย้ง กับมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ คือ

2.1 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2540 เรื่อง ผลการประชุมเจรจาแก้ไขปัญหา
สมัชชาคนจน เกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาการอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ภาคเหนือ จำนวน 19 กรณี
107 หมู่บ้าน ในประเด็น ดังนี้

(1) การพิสูจน์สิทธิว่าอยู่ก่อนการประกาศป่าอนุรักษ์ (อุทยานแห่งชาติ เขตรักษา-
พันธุ์สัตว์ป่า เขตลุ่มน้ำชั้น 1) หรือไม่ ถ้าพิสูจน์ได้ว่าอยู่มาก่อนให้ทำการรับรองสิทธิที่มั่นคง ในการอยู่อาศัย
และ/หรือทำกินโดยให้สิทธิดังกล่าวตกทอดทางมรดกแก่ทายาทและห้ามจำหน่ายจ่ายโอนไปยังบุคคลอื่น

(2) ในระหว่างดำเนินการตามข้อ (1) ให้ยุติการอพยพราษฎรไว้ก่อน

(3) ถ้ามีการกระทำการใดอันเป็นการบุกรุกพื้นที่ใหม่ หรือเป็นการทำลาย หรือ
กระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและสิ่งแวดล้อม จะมีการดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจัง

2.2 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 เรื่อง มาตรการและแนวทางการ
แก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน และการบุกรุกพื้นที่ป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติในภาพรวมทั้งประเทศ ในประเด็น
ข้อ 1 - ข้อ 5

2.3 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 22 เมษายน 2540 เรื่อง มาตรการและแนวทางการแก้ไข
ปัญหาที่ดินทำกิน และการบุกรุกป่าสงวนและอุทยานแห่งชาติในจังหวัดนครราชสีมา ในประเด็น ข้อ 1.1
และ ข้อ 1.2

2.4 มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 เมษายน 2540 เกี่ยวกับผลการเจรจากลุ่มปัญหา
ป่าไม้และที่ดิน จำนวน 37 เรื่อง ในประเด็น ดังนี้

เรื่องที่ 1 ป่าเขาเตียนและป่าเขาเขื่อนล้น กับ ป่าปากช่อง และป่าหมูสี
(บ้านเขายายเที่ยง) อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

เรื่องที่ 2 ป่าดงพญาเย็น (บ้านซับศิลาทอง) อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา

เรื่องที่ 4 - 22 กรณีป่าอนุรักษ์ภาคเหนือ (เขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์
สัตว์ป่า) และพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 รวมทั้งหมด 19 กรณี ในประเด็น ข้อ 3.2 และ 3.3

เรื่องที่ 23 - 34 กรณีป่าอนุรักษ์ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งหมด 12 กรณี

เรื่องที่ 37 กรณีอุทยานแห่งชาติตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

3. ให้ใช้มติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้แทนข้อความในมติคณะรัฐมนตรีฉบับที่ยกเลิกข้างต้น
สำหรับ การดำเนินการใดๆ ที่ได้ดำเนินการไปแล้ว และสอดคล้องกับมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ให้ดำเนินการ
ต่อไป ส่วนที่อยู่ในระหว่างดำเนินการก็ให้ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ด้วย

มาตรการและแนวทาง

ด้านการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้

1. ป่าสงวนแห่งชาติ

1.1 พื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร และพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจที่เสื่อมสภาพ
กรมป่าไม้ได้มอบพื้นที่ดังกล่าวให้ ส.ป.ก. นำไปดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามนโยบายรัฐบาล เมื่อปี พ.ศ.
2536 แล้ว ดังนั้น เพื่อให้นโยบายการปฏิรูปที่ดินของรัฐบาลสัมฤทธิ์ผล จึงให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้กรมป่าไม้ และ ส.ป.ก. ปฏิบัติตามข้อตกลง ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติในการ
กันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืนกรมป่าไม้ เมื่อวันที่ 14 กันยายน 2538 โดยเร่งรัดดำเนินการให้
แล้วเสร็จทุกป่าโดยเร็ว ^{5/22/}

(2) พื้นที่ที่ไม่สมควรนำไปปฏิรูปที่ดิน ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามหน้าที่และ
ความรับผิดชอบ และเพื่อเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างเป็น
รูปธรรม ให้กรมป่าไม้พิจารณาตามความเหมาะสมจัดการพื้นที่ที่มีสภาพป่าแปลงเล็ก แปลงน้อย ในพื้นที่
ราบและมีใช่เป็นพื้นที่ที่ควรสงวนรักษาไว้เพื่อคุ้มครองระบบนิเวศ และสภาพแปลงดังกล่าวจะต้องไม่ติด
กับป่าผืนใหญ่ โดยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท้องที่ และ ส.ป.ก. ^{6/} กรณีนี้ให้พิจารณาจัดทำเป็น
พื้นที่ทดลองจัดการเป็นบางแห่งก่อน

(3) ให้ ส.ป.ก. นำผลการปฏิบัติตามบันทึกข้อตกลงไปเร่งรัดกำหนดเขตปฏิรูปที่ดิน
เมื่อมีเขตปฏิรูปที่ดินแล้วให้ ส.ป.ก. เร่งรัดดำเนินการต่อไป และให้กำหนดเป็นเงื่อนไขการใช้ที่ดิน ส.ป.ก.
ให้ราษฎรปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นอย่างน้อย ร้อยละ 20 ของเนื้อที่ที่ได้รับ กรณีเป็นที่ดินที่ติดกับเขต
ป่าไม้จะต้องปลูกไม้ผลและ/หรือไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชน และให้นำเอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาด
เหมาะสมเพื่อใช้แก้ไขปัญหาเรื่องที่ดินอยู่อาศัย / ทำกินของราษฎรในเขตป่าไม้ด้วย ^{7/}

^{5/22/} หลักการเป็นไปตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 และปรับข้อความให้กระชับขึ้น

^{6/} ปรับปรุงเพิ่มเติมจากมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 สำหรับพื้นที่ที่ได้ผ่านการตรวจสอบกันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติกลับคืน
กรมป่าไม้แล้ว อาจจะมีพื้นที่ที่เป็นป่าแปลงเล็กแปลงน้อย สมควรเปิดโอกาสให้ราษฎรในพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการ
ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ยังเป็นรูปธรรมโดยกรมป่าไม้ร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล และ ส.ป.ก. จึงได้กำหนด
ข้อความข้อนี้ขึ้น

^{7/} ปรับปรุงจากมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 และเพิ่มเติมข้อความกำหนดให้ผู้ได้รับที่ดิน ส.ป.ก. ปลูกไม้ผลและ/หรือ
ไม้ยืนต้นในที่ดินที่ได้รับอย่างน้อย ร้อยละ 20 ของเนื้อที่ รวมทั้งปลูกเป็นแนวกันชนกรณีที่ดินติดเขตป่า และให้นำ
เอาวิธีการจัดรูปแปลงที่ดินให้มีขนาดเหมาะสม เพื่อให้มีที่ดินเพียงพอกับจำนวนราษฎรที่มีปัญหาที่ดินอยู่อาศัย/ทำกิน
ในเขตป่าไม้

1.2 พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม^{87/} ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากร และที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งกำหนดไว้ว่า เมื่อดำเนินการในพื้นที่ให้กรมป่าไม้ปรับแนวเขตได้ตามสภาพข้อเท็จจริงและความเหมาะสม ในภูมิประเทศ ผลจากการปรับแนวเขตให้ดำเนินการ ดังนี้

(1) บริเวณพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ หากมีราษฎรอยู่อาศัย / ทำกิน ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม^{97/}

(2) พื้นที่ที่ผ่านการตรวจสอบและมีความเหมาะสมที่จะกำหนดให้เป็นป่าเพื่อการอนุรักษ์ ให้กรมป่าไม้กำหนดเป็นป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายตามความเหมาะสมในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ ให้กรมป่าไม้จัดทำแนวเขตที่ชัดเจน และป้องกันดูแลคุ้มครองอย่างเข้มงวด ไม่ให้ราษฎรบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองอยู่อาศัยทำกิน หากมีการบุกรุกเข้าไปยึดถือครอบครองให้ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเฉียบขาด^{10/22/}

2. ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย เช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี(พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1, ชั้นที่ 2 และเขตอนุรักษ์ป่าชายเลน)

เนื่องจากเขตพื้นที่ป่าอนุรักษ์ได้กำหนดขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ พันธุ์พืช และพันธุ์สัตว์ที่มีคุณค่าหายาก เพื่อการป้องกันภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัยและการพังทลายของดิน รวมถึงตลอดถึงเพื่อประโยชน์ด้านการศึกษา วิจัย นันทนาการของประชาชนและความมั่นคงของชาติ ดังนั้น

2.1 ยืนยันนโยบายของรัฐที่จะไม่นำพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ไปดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม^{117/}

2.2 ให้กรมป่าไม้สำรวจพื้นที่ที่มีการครอบครองให้ชัดเจน และขึ้นทะเบียนผู้ครอบครอง เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดการเพื่อการอนุรักษ์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน^{12/22/}

^{87/} พื้นที่ป่าที่จะดำเนินการในลักษณะนี้ คือ พื้นที่ตามผลการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ตามมติ ค.ร.ม. 10 และ 17 มีนาคม 2535 ซึ่งระบุชื่อว่า "พื้นที่ป่าอนุรักษ์เพิ่มเติม" จึงปรับปรุงแก้ไขข้อความตาม ข้อ 1.3 ป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี ของ มติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 เป็นข้อความใหม่

^{97/} กำหนดแนวทางปฏิบัติสำหรับพื้นที่ที่ปรับออกเป็นพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจให้สามารถดำเนินการได้กว้างขึ้นตามความเหมาะสมของพื้นที่ เช่น การอนุญาตให้ใช้พื้นที่ การรับรองสิทธิในรูปแบบต่างๆ

^{10/22/} หลักการเป็นไปตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540

^{117/} กำหนดใหม่เพิ่มเติมขึ้นเพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์

^{12/22/} หลักการเป็นไปตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540

2.3 ให้กรมป่าไม้ประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบพิสูจน์การครอบครองที่ดินของราษฎร โดยใช้ภาพถ่ายทางอากาศของกรมแผนที่ทหาร (หากไม่มีให้ใช้ภาพถ่ายดาวเทียม) ซึ่งถ่ายภาพพื้นที่นั้นไว้เป็นครั้งแรกหลังวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก^{13/} ตรวจสอบร่องรอยการทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก และต้องพิจารณาร่วมกับพยานหลักฐานอื่น ซึ่งแสดงว่าได้มีการครอบครองทำประโยชน์ต่อเนื่องมาก่อนวันสงวนหวงห้ามนั้นๆ ด้วย

2.4 กรณีผลการตรวจพิสูจน์ พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย / ทำกิน มาก่อน^{14/} ให้กรมป่าไม้จัดทำขอบเขตบริเวณที่อยู่อาศัย / ทำกินให้ชัดเจน ห้ามขยายพื้นที่เพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และดำเนินการตามกฎหมายเพื่อให้ราษฎรอยู่อาศัย / ทำกิน ตามความจำเป็นเพื่อการครองชีพ แต่ถ้าเป็นพื้นที่ล่อแหลมคุกคามต่อระบบนิเวศ พื้นที่ที่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการคุ้มครองดูแลพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ให้พิจารณาดำเนินการช่วยเหลือราษฎรตามความเหมาะสมเพื่อให้หาที่อยู่อาศัย/ ทำกินแห่งใหม่ หรือดำเนินการเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากบริเวณนั้นไปอยู่อาศัย/ทำกินในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยในพื้นที่รองรับให้มีการสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้อง พื้นที่ที่ราษฎรได้เคลื่อนย้ายออกไปแล้ว ให้ทำการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าต่อไป

2.5 กรณีผลการตรวจพิสูจน์พบว่า ราษฎรอยู่อาศัย/ทำกินหลังวันประกาศสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก ให้กรมป่าไม้พิจารณาดำเนินการ ดังนี้^{15/}

(1) ให้เคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ป่าอนุรักษ์นั้น แล้วทำการปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม การเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ให้เตรียมแผนการรองรับในพื้นที่ที่เหมาะสม โดยสนับสนุนด้านสาธารณูปโภค การพัฒนาคุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม รวมทั้งการพิจารณารับรองสิทธิในที่ดินตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(2) หากยังไม่สามารถเคลื่อนย้ายราษฎรออกจากพื้นที่ได้ทันที ให้ดำเนินการควบคุมขอบเขตพื้นที่มิให้ขยายเพิ่มเติมโดยเด็ดขาด และในระหว่างรอการเคลื่อนย้ายให้จัดระเบียบที่อยู่อาศัย/ทำกินให้เพียงพอกับการดำรงชีพ

^{13/} การสงวนหวงห้ามเป็นพื้นที่ป่าไม้ตามกฎหมายครั้งแรก หมายถึง ให้พิจารณาว่า บริเวณที่ดินนั้น ได้รับการประกาศกำหนดตามกฎหมายให้เป็นพื้นที่สงวนหวงห้ามประเภทใดเป็นครั้งแรก ได้แก่ ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ให้ถือวันที่ประกาศกำหนด เป็นตัวชี้การอยู่ก่อน - หลัง

^{14/} กำหนดขึ้นใหม่เพื่อช่วยเหลือราษฎร

^{15/} กำหนดขึ้นใหม่เพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์ตามกฎหมาย และป่าอนุรักษ์ตามมติคณะรัฐมนตรี รวมทั้งวิธีการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

2.6 การดำเนินการตาม 2.4 และ 2.5 จะต้องกำหนดเงื่อนไขการใช้พื้นที่ให้เป็นไป
ในรูปแบบของการอนุรักษ์ที่ยั่งยืน เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ และ/หรือสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

2.7 ให้ทุกส่วนราชการที่ดำเนินการพัฒนาพื้นที่สูง ทำการพัฒนาเฉพาะความต้องการ
พื้นฐานในการดำรงชีพ^{16/}

3. พื้นที่อื่นๆ ที่สงวนหรืออนุรักษ์ไว้เพื่อกิจการป่าไม้

กรณีที่มีราษฎรร้องเรียนเสนอปัญหา ให้จังหวัดดำเนินการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ
ข้อเท็จจริง โดยให้มีทั้งฝ่ายราชการและราษฎรฝ่ายละเท่าๆ กัน การตรวจสอบข้อเท็จจริงให้พิสูจน์
การอยู่อาศัยครอบครองทำประโยชน์ในพื้นที่ให้ชัดเจนว่ามีมาก่อนหรือไม่ ราษฎรเดือดร้อนอย่างไร เคย
ได้รับการช่วยเหลือจากทางราชการมาแล้วหรือไม่ แล้วเสนอมาตรการหรือแนวทางแก้ไขปัญหานั้นหน่วยงาน
ที่เกี่ยวข้องพิจารณาตามมาตรการและแนวทางของแต่ละพื้นที่ที่เป็นปัญหา ทั้งนี้ ให้หน่วยงานผู้รับผิดชอบ
ให้ความเป็นธรรมกับราษฎรให้มากที่สุด

ด้านการป้องกันพื้นที่ป่าไม้ และอื่นๆ

1. ถ้ามีการกระทำการใดๆ อันเป็นการบุกรุกพื้นที่ป่าใหม่และ/หรือขยายพื้นที่อยู่อาศัย/
ทำกินเพิ่มเติม หรือเป็นการทำลาย หรือกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม ให้ดำเนินการ
ตามกฎหมายโดยเฉียบขาด และเพื่อป้องกันมิให้มีการยึดถือครอบครองพื้นที่ ให้ผู้มีอำนาจหน้าที่สั่งให้
ผู้กระทำผิดออกจากพื้นที่ ทำลาย รื้อถอน และ/หรือ ดำเนินการอื่นๆ ตามที่กฎหมายกำหนด^{17/}

2. ให้คณะกรรมการนโยบายป่าไม้แห่งชาติ กำกับดูแลให้หน่วยงาน หรือคณะกรรมการ
ต่างๆ ที่เกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ประสานการปฏิบัติกันอย่าง
สอดคล้องและมีเอกภาพ เพื่อความมีประสิทธิภาพ และสัมฤทธิ์ผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้
ของชาติ^{18/}

3. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงมหาดไทยโดยจัดให้องค์กรปกครอง
ท้องถิ่น เช่น อบต. หรือสภาตำบล และชุมชนเข้ามาร่วมดูแลรักษาสภาพป่าไม้ มิให้มีการบุกรุก ทำลาย
หรือกระทำการใดอันเป็นการกระทบกระเทือนต่อการรักษาป่าและ/หรือสิ่งแวดล้อม^{19/22/}

^{16/} กำหนดขึ้นใหม่เพื่อคุ้มครองพื้นที่ป่าอนุรักษ์ และสนับสนุนการแก้ไขปัญหาราษฎรที่อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์

^{17/} กำหนดขึ้นใหม่เพื่อระบุพื้นที่และการปฏิบัติให้ชัดเจนขึ้น

^{18/} กำหนดขึ้นใหม่เพื่อผลในการป้องกันรักษาทรัพยากรป่าไม้ของชาติ

^{19/22/} หลักการเป็นไปตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540

4. ให้กรมป่าไม้ดำเนินการตามแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ระดับพื้นที่ ซึ่งประกอบด้วย แผนงาน 4 ด้าน คือ (1) ด้านการป้องกันพื้นที่ (2) ด้านการควบคุมพื้นที่ (3) ด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (4) ด้านการติดตาม - ประเมินผลและระบบข้อมูล โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการจัดการฯ อันจะทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ เป็นไปอย่างเป็นระบบ ยั่งยืน และเกิดความชัดเจนในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ ^{20/22/}

5. ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พิจารณาดำเนินการแก้ไขปัญหาการออกหนังสือแสดงสิทธิในที่ดินที่ออกโดยมิชอบในพื้นที่ป่าไม้ ให้แล้วเสร็จเป็นรูปธรรมโดยเร็ว ^{21/}

6. ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสับส่นงบประมาณแผ่นดินให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดำเนินกิจกรรมตามนโยบาย มาตรการและแนวทางแก้ไขปัญหในแต่ละประเภทพื้นที่ รวมถึงการดำเนินการแผนการจัดการทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในระดับพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยให้เสนอขอตั้งงบประมาณเป็นปีๆ ไป ^{22/22/}

^{20/22/} ยืนยันตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540 ซึ่งได้ดำเนินการจัดทำเสร็จแล้ว

^{21/} กำหนดขึ้นใหม่เพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาย่างเป็นรูปธรรม

^{22/22/} ยืนยันตามมติ ค.ร.ม. 22 เมษายน 2540

ฝ่ายแก้ไขปัญหาในพื้นที่ป่าไม้
กรมป่าไม้
มิถุนายน 2541